

EURYDIKA

ORFEUS A

**Jana Pithartová
a Michal Przebinda**

ORFEUS A EURYDIKA

Původní hra na motivy řeckých mýtů

**Režie
MICHAL PRZEBINDA**

Scéna a kostýmy

MARTA ROSZKOPFOVÁ

**Výtvarnice a realizátorka objektu "Obětní
kámen"**

MARTINA KUBÍNOVÁ

Scénická hudba

MILAN SVOBODA

Písně

VLASTIMIL ONDRUŠKA

Choreografie

JOSEF KOTĚŠOVSKÝ j. h.

Dramaturgie

JANA PITHARTOVÁ

Inspice JARMILA PAULEROVÁ

Nápověda JIŘINA ČÍŽKOVÁ

Světla JIŘÍ KOS a VLADIMÍR ŠULC

Zvuk MROŠ

Rekvizity SOŇA MATĚJKOVÁ

Vlásenky JANA DEBRECZENYIOVÁ

Garderoba JANA LHOTSKÁ

Vedoucí výroby a jevištní mistr BEDŘICH LOSOVSKÝ

Česká premiéra 24. března 2001

Osoby a obsazení

Orfeus

RICHARD KRAJČO

Eurydika

MARKÉTA VIKTOROVÁ

Hostinská

ALENA SASÍNOVÁ-POLARCZYK

Pastevci, vyznavači Apollóna

Aristaios, muž Hostinské, kněz

DANIEL ZAORAL

Malý Foibos, jejich syn

MARTIN ČÍZEK j.h.

nebo **JIŘÍ ŽÁK j.h.**

Dospělý Foibos

ROMAN HAROK

Stařešina

VÍTĚZSLAV KRYŠKE

Dafné, Eurydičina přítelkyně

LUCIE ŽÁČKOVÁ

Linus, mladý pastevec

JOSEF KALUŽA

Vesničanky a vesničané

KATEŘINA KREJČÍ

ZDENA PRZEBINDOVÁ

MARCELA ČAPKOVÁ

JAN ODL

JAROSLAV VRZAL

MICHAL FIDLER

Bakchanti

Kněz, vůdce bakchantů

NORBERT LICHÝ

Delirius

DANIEL ZAORAL

Bakché

MARCELA ČAPKOVÁ

Makrida

KATEŘINA KREJČÍ

Nýsa

ZDENA PRZEBINDOVÁ

Iakchos, Knězův kumpán

JAROSLAV VRZAL

Sabazios, Knězův kumpán

MICHAL FIDLER

Dívka, nevěsta zasvěcená Bakchovi

IVANA STEJSKALOVÁ j.h.

nebo **BARBORA NIEDOBOVÁ j.h.**

Dívka, čekající na zasvěcení

IVANA STEJSKALOVÁ j.h.

nebo **BARBORA NIEDOBOVÁ j.h.**

Dav bakchantů

všichni

Z MYTOLOGICKÝCH PRAMENŮ

(Mytologická vyprávění mají řady verzí. Naše hra vypráví, co nás nad nimi napadlo. J. P.)

Bájný pěvec **ORFEUS** byl dle většiny zdrojů synem Músy Kalliopy a thráckého krále **Oiagra** nebo boha **Apollóna**. Apollón mu daroval lyru a naučil ho na ni hrát. Za Orfeova zpěvu se děly zázraky. Sbíhala se lesní zvěř, slétala se hejna ptáků, ryby vyskakovaly z moře, stromy a skály tančily. V mládí Orfeus navštívil Egypt a nabyt značného vzdělání, dle některých vyprávění znal písmo.

Orfeus se nevyrovnal se smrtí své mladé ženy **Eurydiky** a vydal se za ní do podsvětí - říše mrtvých. Krásným zpěvem obměkčil nejprve **Cháróna**, převozníka duší zemřelých, a příšerného psa **Kerbera**, který střežil bránu podsvětí. Poté prošel **Tartarem**, místem nejtěžších trestů. Duše zemřelých za jeho zpěvu přestaly trpět a strašní soudci mrtvých sželi. Orfeus předstoupil před vládce podsvětí, jimiž byli bůh **Hádés** a jeho žena **Persefonna**, a zpěvem dosáhl toho, že mu dovolili odvést si **Eurydiku** zpět na zem, ovšem s podmínkou, že se na zpáteční cestě nesmí ohlédnout. Těsně před východem z podsvětí Orfeus nevydržel a podíval se, jestli jde **Eurydika** za ním. Tímto osudným selháním ji ztratil navždy.

Orfeus dlouho truchlil u brány podsvětí. Netoužil po sblížení s žádnou ženou, zůstal věrný **Eurydice**. Na výzvu krále **Iásóna** se zúčastnil plavby pro **Zlaté rouno** a svým zpěvem a zkušenosťmi z podsvětí říše pomohl **Argonautům** zvládnout řadu mezních situací. **Iásón** si jeho služeb velmi považoval a Orfeus zpíval také na jeho svatbě s **Médeou**.

Po návratu do vlasti (Thrákie) žil osaměle ve skalní slují a šířil vzdělanost mezi divokým thráckým lidem. Zpíval o původu věcí a bohů a dle některých vyprávění zasvěcoval muže do tajných mysterií, která poznal u vládců podsvětí. Svě žáky vedl ke zdrženlivému a mírumilovnému životu, odmítal krvavé oběti.

Při slavnosti, kterou vrcholilo uctívání **Bakcha**, se stal obětí divých thráckých žen. **Bakchantky**, pobouřené jeho zdrženlivostí, ho roztrhaly na kusy a hodily do řeky **Hebru**.

Orfeova žena **EURYDIKA** byla jednou z dryád, lesních nymf, jejichž život byl spjatý s životem stromů (na rozdíl od najád, nymf žijících z vodních zřídél). **Aristaios** si na ni počíhal, když v lese trhala květiny. **Eurydika** na útěku před ním šlápla a jedovatého hada a na uštknutí zemřela.

ARISTAIOS byl syn **Apollónův**. Vyznal se ve včelařství, mlékařství a v pěstování oliv. Poté, co nepřímo způsobil **Eurydikin**u smrt, mu uhynuly včely. Vydal se na cesty po Řecku a vykonal řadu obětí. Osvoji si léčitelské a věstecké znalosti. Zmizel beze stopy. Thráckým lidem byl uctíván jako bůh pastýřů a přítel včel.

APOLLÓN byl uctíván jako bůh světla, jasu, věštby a hry na strunné nástroje, pán života a smrti a vůdce mús. Lukem zaháněl nemoci a přírodní pohromy. Měl řadu přízvisek, mimo jiné **FOIBOS** (Záhřci) a **LYKEIOS** (Zahaněč vlků).

BAKCHOS (Třešticí) je jedno z jmen **Dionýsa**, který byl v Thrákii původně uctíván jako bůh úrody a plodnosti a později jako bůh vína a nespoutaných rozkoší. Pohyboval se s družinou **bakchantek** a **satyrů**, ozbrojených holemi ovinutými břečťanem. Šířil hluchné veselí a krutě trestal své odpůrce. V Thrákii mu říkali také **IAKCHOS** nebo **SABAZIOS**. **MAKRIDA**, **BAKCHÉ** a **NÝSA** jsou jména nymf, které ho vchovaly.

ARGONAUTÉ byli účastníci nebezpečné **Iásónovy** plavby na **Kolchidu** a boje o **Zlaté rouno**. **IÁSÓN** si pro tuto výpravu vybral padesát vynikajících řeckých hrdinů. V naší hře je z jejich cesty zmíněna zastávka na ženském ostrově **Lemnos** a proplutí **Bosporem**, kde na lodě čhaly nebezpečné mořské příšery **Skylla** a **Charybdis**. K dobyti **Zlatého rouna** jim významně pomohla čarodějka **MÉDEIA**, dcera **koléského krále**, která se do **Iásóna** zamilovala. **Iásón** se s ní oženil a přísahal jí věrnost na věky. Když ji zradil, **Médeia** se mu pomstila vraždou dětí, které mu porodila, a jeho nové nevěsty.

ARGONAUTÉ byli účastníci nebezpečné Iásónovy plavby na Kolchidu a boje o Zlaté rouno.

IÁSÓN si pro tuto výpravu vybral padesát vynikajících řeckých hrdinů. V naší hře je z jejich cesty zmíněna zastávka na ženském ostrově Lemnos a proplutí Bosporem, kde na lodě číhaly nebezpečné mořské příšery Skylla

a Charybdis. K dobytí Zlatého rouna jim významně pomohla čarodějka **MÉDEIA**, dcera kolšského krále, která se do Iásóna zamilovala.

Iásón se s ní oženil a přísahal jí věrnost na věky. Když ji zradil, Médeia se mu pomstila vraždou dětí, které mu porodila, a jeho nové nevěsty.

SPOLEČNÁ PLAVBA ZA ZLATÝM ROUNEM

S heslem **SPOLEČNÁ PLAVBA - ZLATÉ ROUNO** vypluly do roku 2001 všechny ostravské profesionální scény. Společný kurs jim určuje inspirace osudy hrdinných Argonautů. Národní divadlo moravskoslezské uvedlo v lednu 2001 premiéru adaptace Gravesova románu *Zlaté rouno* (dramatizace Marek Pivovar, režie Radovan Lipus), následovala únorová premiéra hry *Iásón, Médeia a jejich děti* na Komorní scéně Aréna (autor textu a režisér inscenace Pavel Cieovský), v březnu se koná naše premiéra *Orfea a Eurydiky* a štafetu předáme Divadlu loutek, které uvede v dubnu inscenaci *Herkules* (spoluautorství Petra Nosálka s Hermínou Motýlovou, režie Petr Nosálek).

Pomyslným "Zlatým rounem", které postupně dobývají ostravští divadelní "Argonauti", bude tedy série čtyř inscenací, vytvořených na základě nových původních dramatických textů. Po tvorbě a inscenování nových her se v divadelních kruzích úpěnlivě volá. Vzniká jich málo a ještě méně se jich hraje. Proč? V čem je úskalí inscenování "neprověřených" textů?

Jde o dobrodružný proces dotvoření nové hry. Je nutné prozkoumat, zda je dramaticky nosná, zda obsahuje prvky nezbytné přitažlivosti. Nová hra je při první inscenování v pubertě. A vlastně nevíme, co z ní vyroste.

Něméně jsme se vydali na Společnou plavbu. Napsali jsme hru a budeme ji hrát. Co hovořilo pro Orfea a co proti?

Proti zcela určitě absence dramatických textů, a to nejen českých, ale i světových, které by se tímto tématem zabývaly. Z logických důvodů: Orfeovské téma je daleko více muzické (opera, balet, symfonická hudba) než činoherní. Samotný příběh začíná tragédií. Tato zásadní determinace se však pro nás stala paradoxně výzvou, a to je důvod, proč Orfea ano.

Mně osobně je orfeovský příběh velmi blízký, mohla jsem při jeho zpracování psát na "svoje téma". Přesto jsem si při psaní víc a víc uvědomovala jakýsi únik mimo čas. Orfeus a Eurydika vůbec není současná hra, po které se tolik volá...

Mýty obecně, až na výjimky, postrádají prvky moderní dramatické tvorby: psychologii charakterů, reflexi současných problémů a většinou vytvářejí příběh ala these. Soubor dobra a zla, předurčenost, marný boj s osudem. Jsou jakýmsi složitějšími pohádkami. Přesto však vznikaly a vznikají. Proč asi? Pokládají totiž závažné a vzrušující otázky v obecné rovině. A každý z nás se přece někdy ptá po smyslu toho všeho.

Michala Przebindy se "po smyslu toho všeho" ptala Jana Pithartová

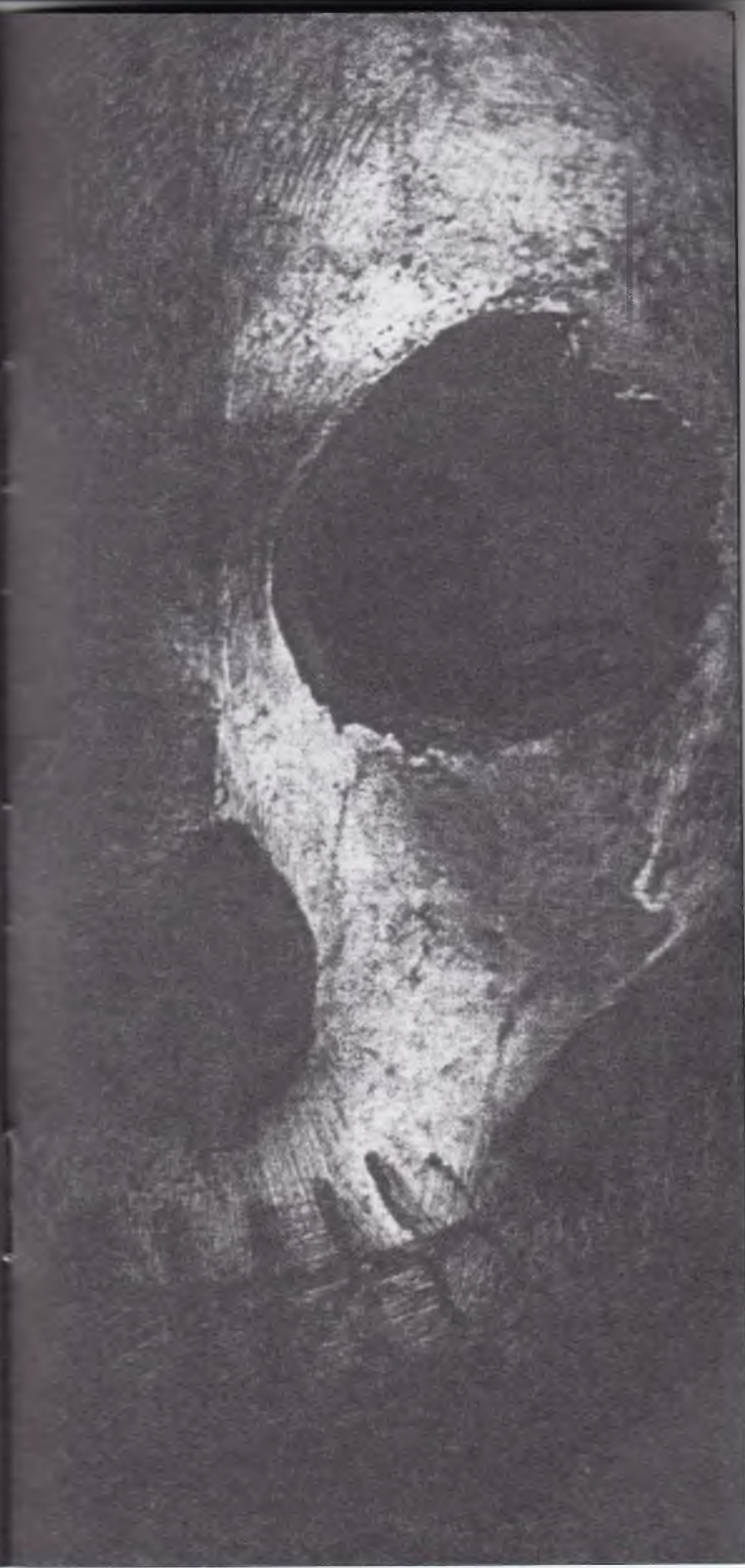
Když usmrtily thrácké ženy Orfea a roztrhaly jeho tělo, hlava a lyra, vhozené do řeky Hebru, odplynuly do moře; a mořské vlny odnesly ta ústa, z nichž tryskal zaživa tak čarovný zpěv, i s kouzelným nástrojem k ostrovu Lesbu. Tam byla hlava a lyra uložena do hrobu. A od té doby zpívali slavíci lesbičtí na celém světě nejkrásněji.

Tak vypráví stará báje...

Ferdinand Stiebitz ve stati o básnířce Sappó, pocházející z Lesbu

Řekové věří v mnohé neexistující zjevy, také pak věří, že je Orfeus synem Músy Kalliopy, nikoli dcery Pierovy, že za jeho písní chodila omámená zvířata a že ještě za života odešel do podsvětí žádat na podzemních bozích manželku.

Pausaniás, řecký rétor z 2. stol. n. l.

*Nestavte svatostánky k jeho chvále.
Jen růže v létě nechť ho velebí.
Vždyť je to Orfeus a trvá dále
v tom nebo onom. Není potřeba*

*dávat mu nová jména. Do věčnosti
Orfeus vchází v písních. On v ní je.
Přijde a zmizí. Není na tom dosti,
když o pár dní květ růže přežije?*

*Ó, musí mizet, připomínat vám
svůj únik, třeba teskný z unikání!
Překročí slovem dnešek a je tam,*

*kde trvají vám nedostupné kraje.
A oblouk lry v dlani snadno schrání.
A naslouchá, vše přitom přesahaje.*

**Erich Maria Rilke: Sonety Orfeovi, V
Přeložil Václav Renc**

DIVADLO PETRA BEZRUČE

SEVEROMORAVSKÁ
ENERGETIKA

**Program vydala Divadelní společnost Petra
Bezruče, s. r. o., ke 4. premiéře sezony
2000-2001.**

**Textovou část připravila Jana Pithartová.
Výtvarně zpracovala Marta Roszkopfová.
Graficky upravil Vladimír Nikel.**

**Divadelní společnost Petra Bezruče provozuje Divadlo Petra
Bezruče pod uměleckým vedením Michala Przebindy.
Zřizovatelem Divadla Petra Bezruče je Magistrát města
Ostravy, řízením je pověřena JUDr. Jarmila Hájková, ředitelka
DLO.**

2000-2001

JUBILEJNÍ 55. SEZONA DIVADLA PETRA BEZRUČE